

**Polityka samorządu województwa zachodniopomorskiego
w sektorze turystyki**

2016

Zawartość

OBSZAR TEMATYCZNY POLITYKI	1
WYMIAR STRATEGICZNY POLITYKI.....	2
REGIONALNY WYMIAR POLITYKI.....	3
OGÓLNA OCENA STANU	6
UKIERUNKOWANIE INTERWENCJI.....	8
WYMIAR PODMIOTOWY POLITYKI	9
NARZĘDZIA REALIZACJI.....	11
WARUNKI KRYTYCZNE REALIZACJI POLITYKI	12
PERSPEKTYWA CZASOWA	13

OBSZAR TEMATYCZNY POLITYKI

Przedmiotem polityki samorządu województwa zachodniopomorskiego w sektorze turystyki są konsekwentne wysiłki na rzecz poprawy warunków uprawiania turystyki i rekreacji oraz zwiększania ich gospodarczego znaczenia jako ważnego elementu regionalnej gospodarki. Polityka turystyczna jest zatem sferą aktywności publicznej lokującą się na styku polityki społecznej i działań służących wzmocnieniu potencjału ekonomicznego. Jej zdefiniowanie jest w pełni uzasadnione skalą ruchu turystycznego w regionie na tle innych województw, perspektywą jego dalszego zwiększania i profesjonalizacji oraz komercjalizacji, znaczeniem dla gospodarki województwa, wreszcie potrzebą systemowego, konsekwentnego i zrównoważonego rozwijania i podtrzymywania współzależności z otoczeniem naturalnym i infrastrukturalnym.

W praktyce dla działania samorządu lokalnego i regionalnego kluczowe znaczenie ma określenie demarkacji pomiędzy turystyką i rekreacją oraz zdefiniowanie zakresu interwencji w odniesieniu do każdej z tych dziedzin. Przedmiotowy podział zasadniczo dotyczy traktowania rekreacji i jej wsparcia jako sfery działań podejmowanych na rzecz mieszkańców regionu i podnoszenia jakości ich życia, z kolei turystyka i jej gospodarczy i prorozwojowy charakter wiąże się w głównej mierze z kreowaniem oferty dla osób przyjeżdżających do regionu bądź poruszających się wewnątrz regionu i budowania produktów turystycznych. W bieżącej działalności samorządu niejednokrotnie dochodzi do zbliżenia bądź wręcz utożsamiania obu wymiarów, a realizowane w ramach niniejszej polityki działania ukierunkowane na rozwój turystyki będą stanowiły uzupełnienie wysiłków na rzecz zaspokojenia potrzeb w dziedzinie rekreacji.

Definiując politykę w zakresie wsparcia turystyki i podejmując jej realizację, samorząd zmierza do optymalizacji zasad administracyjnych i reguł ekonomicznych, w ramach których następuje wzmacnianie, ukierunkowanie i zarządzanie ruchem turystycznym. Turystyka stanowi składnik podstawowych form aktywności społeczeństwa, a do zadań samorządu należy zapewnienie mu jak najlepszych warunków do jej realizacji. Niezbędne jest przy tym odciążanie lokalnych samorządów w ich funkcji kreatora i administratora infrastruktury turystycznej oraz operatora produktów turystycznych. Wraz z podnoszeniem standardu życia społeczeństwa i wzrostem zapotrzebowania na wysokiej jakości usługi publiczne, następować będzie naturalny proces uzupełniania i równoważenia ogólnodostępnej oferty znajdującej się w zarządzie podmiotów samorządowych przez rynek profesjonalnych usług turystycznych. Wspólnota samorządowa koncentruje się na stymulowaniu rozwoju tego rynku poprzez zapewnienie wszystkim obywatelom, na równych prawach, dostępu do wspólnych, publicznych zasobów. Działania te podejmowane są w pełnej zgodności z innymi aktywnościami realizowanymi przez samorząd województwa, w szczególności pod kątem zachowania i wykorzystania walorów środowiska naturalnego regionu, podnoszenia jego potencjału ekonomicznego, a w rezultacie – poprawy jakości życia mieszkańców.

Zasadniczo polityka samorządu województwa zachodniopomorskiego w sektorze turystyki skupiona jest na kompetencjach, celach i instrumentach interwencji, właściwych dla administracji samorządowej poziomu regionalnego. W praktyce jednak, jej wprowadzanie w życie, wymaga angażowania zasobów i współdziałania innych podmiotów oraz dążenia do koordynacji ich działań, przy zachowaniu autonomii wynikającej z niezależności poszczególnych szczebli samorządu i panującego ustroju gospodarki rynkowej. Samorząd wojewódzki zmierza do wytworzenia takich warunków i kultury współdziałania aktorów regionalnych w dziedzinie gospodarki, by realizacja tej polityki i jej efektywna aktualizacja stały się wspólnym programem podnoszenia jakości i znaczenia turystyki w rozwoju regionu. Kierunek zmian dotyczących roli samorządu województwa w tej aktywności, polega na przechodzeniu od funkcji inicjatora przedsięwzięć infrastrukturalnych i dysponenta środków europejskich służących ich realizacji, do pozycji koordynatora współpracy, sprzyjającego ujawnianiu i pełnemu wykorzystaniu dostępnego kapitału osobowego, organizacyjnego i materialnego.

WYMIAR STRATEGICZNY POLITYKI

Polityka samorządu województwa zachodniopomorskiego w sektorze turystyki jest elementem kompleksowego planu działań, których celem jest tworzenie jak najlepszych warunków do życia i pracy mieszkańców regionu oraz systematyczne podnoszenie jakości ich życia. Oznacza to postrzeganie istniejącego potencjału gospodarczego jako jednego z najważniejszych czynników wzrostu, a zarazem konieczności wykorzystywania go w powiązaniu z działaniami w sferze gospodarki, rozwoju społecznego, ochrony środowiska naturalnego i pełnego spektrum działalności samorządu terytorialnego.

Strategiczne długofalowe działania samorządu w sektorze turystyki ukierunkowane są na zrównoważony rozwój gospodarki turystycznej jako zasadniczego elementu rozwoju lokalnego i subregionalnego w obszarze transgranicznym, generującego miejsca pracy oraz tworzącego pozytywne środowisko dla nowych inwestycji oraz powiązań ponadregionalnych i międzynarodowych. Sektor turystyki i świadczony w jej ramach szeroki zakres usług stanowi i stanowić będzie ważny element współczesnej gospodarki. Zarazem staje się ona, także w północnej części Europy i na terenie Polski, obszarem coraz intensywniejszej rywalizacji i specjalizacji, co skutkuje presją na systematyczne podnoszenie jakości oferty.

Odpowiedzią na istniejący stan rzeczy i dominujące trendy jest ukierunkowanie polityki samorządu województwa, w zakresie rozwoju turystyki, na wzmocnienie rozwiązań sprzyjających sprawowaniu i obsłudze turystów, podnoszenie stopnia komercjalizacji i profesjonalizacji oferty turystycznej, uwolnienie potencjału turystycznego większego obszaru województwa, dostosowanie samorządu lokalnego i regionalnego do działań w realiach postępującej komercjalizacji i usieciowienia rynku turystycznego. Miarą sukcesu podejmowanych działań będzie uzyskanie przez region pozycji krajowego lidera i liczącej się w skali

Europy destynacji w dziedzinie wybranych, kluczowych dla Pomorza Zachodniego produktów turystycznych - w szczególności w turystyce wodnej, zdrowotnej i rowerowej. Rozwój systemu monitoringu i postępowanie komercjalizacji oferty stworzą warunki dla określania pożądanej i realnej skali tego sukcesu.

W związku z potrzebą ukierunkowania interwencji przewiduje się wzmocnienie gospodarczego charakteru i znaczenia sektora turystyki poprzez **realizację działań o charakterze taktycznym**. Obejmować one będą w szczególności: budowę lokalnych i regionalnych rynków turystycznych angażujących różnego rodzaju podmioty, budowę lokalnych i regionalnych sieci powiązań podmiotów z sektora turystyki – wzmocnienie usieciowienia i koordynacji oferty turystycznej, wsparcie w procesie tworzenia koncepcji i mechanizmów funkcjonowania produktów turystycznych o znaczeniu ponadlokalnym i regionalnym, wsparcie i kreowanie działań służących komercjalizacji i budowie silnej pozycji rynkowej usług turystycznych, wsparcie informatyzacji obsługi rynku turystycznego, podnoszenie jakości kadr obsługi turystyki, monitoring i certyfikacja infrastruktury turystycznej oraz monitoring atrakcyjności turystycznej poszczególnych obszarów.

Wymiar strategiczny polityki ukierunkowany jest na angażowanie w jej realizację szerokiego grona interesariuszy, w szczególności z dziedziny gospodarki. Powodzenie w realizacji strategicznych założeń polityki, wymagać będzie stworzenia stabilnych ekonomicznych fundamentów gospodarki w regionie, o odpowiednim poziomie komercjalizacji i profesjonalizacji, przy zachowaniu powszechności i dostępności oferty. Działania o charakterze taktycznym skoncentrowane są na kształtowaniu warunków, budowanie i wzmocnianiu relacji i struktur, które umożliwią wchodzenie na rynek nowych podmiotów.

REGIONALNY WYMIAR POLITYKI

Regionalna perspektywa programowania rozwoju turystyki i jego wdrażania zmusza do uzgadniania i równoczesnego modelowania kilku porządków: zależności między administracją samorządową i rządową, kompetencji i odpowiedzialności samorządu w wybranych dziedzinach działalności poszczególnych jego szczebli, aktywności podmiotów komercyjnych, oraz pogodzenia kwestii środowiskowych, społecznych i gospodarczych. Kształt i ukierunkowanie niniejszej polityki jest następstwem kompromisu pomiędzy nimi i dążeniem do optymalizacji warunków zarządzania ofertą turystyczną. **Stanowi to jedną z najważniejszych form aktywności samorządu regionalnego wynikającą z rozumienia jego funkcji służebnej wobec społeczności lokalnych. W oparciu o zapisy ustawowe i obowiązującą strukturę administracyjną rozwija on system** koordynacji wsparcia rozwoju turystyki przy uwzględnieniu autonomii i kompetencji podmiotów zaangażowanych w bezpośrednią obsługę infrastruktury i operujących zarządzających produktami turystycznymi. Koordynacja ta zmierza ku systematycznemu rozszerzaniu zakresu wpływu i udoskonalaniu instrumentów prowadzenia polityki wsparcia turystyki przy jednoczesnym poszerzaniu kręgu objętych nią podmiotów i poszanowaniu ich autonomii.

Na poziomie europejskim i krajowym rozwój turystyki i ukierunkowanie służących mu działań, jest zdeterminowane przez szereg dokumentów, w szczególności:

- Strategia Europa 2020,
- Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego,
- Polska 2030,
- Marketingowa Strategia Polski w sektorze turystyki na lata 2012-2020,

Ponadto samorząd województwa zachodniopomorskiego dysponuje instrumentarium strategiczno – programowym, wypracowanym w minionych latach i wykorzystywanym jako fundament ukierunkowania niniejszej polityki oraz bieżących działań w zakresie tworzenia i wzmocnienia oferty turystycznej regionu. W szczególności:

- ◆ Strategia rozwoju województwa zachodniopomorskiego do roku 2020;
- Program rozwoju infrastruktury portów i przystani żeglarskich województwa zachodniopomorskiego w regionie Odry, Zalewu Szczecińskiego i wybrzeża Morza Bałtyckiego;
- Program rozwoju turystyki wodnej na obszarze Pojezierza Drawskiego, Myśliborskiego i Wałeckiego oraz w dorzeczu Parsęty i Regi;
- Program rozwoju turystyki wodnej na obszarze dorzecza rzeki Odry oraz jeziora Dąbie i jeziora Miedwie;
- Strategia promocji turystyki wodnej w województwie zachodniopomorskim na lata 2013-2020;
- Program rozwoju i promocji produktów turystycznych na obszarze rzeki Drawy na lata 2013-2020;
- Audyt turystyczny województwa zachodniopomorskiego;
- Program promocji zachodniopomorskich produktów turystycznych na lata 2014-2020;
- Koncepcja rozwoju i komercjalizacji zachodniopomorskich szlaków kulturowych wraz z programem ich wdrażania, zarządzania i promocji;
- Koncepcja utworzenia, rozwoju i komercjalizacji zachodniopomorskiego szlaku „Parki, ogrody, krajobrazy, smaki Pomorza Zachodniego bramą do poznania regionu” wraz z programem wdrażania, zarządzania i promocji.
- Koncepcja sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego.

W istniejących dokumentach regionalnych jako strategiczne dla rozwoju wskazano następujące formy turystyki i obszary produktowe: Turystyka rekreacyjno-wypoczynkowa (nadmorska i pojezierna), Turystyka uzdrowiskowa i zdrowotna, Turystyka aktywna i specjalistyczna (aktywna: turystyka piesza i rowerowa oraz turystyka wodna – żeglarstwo, kajakarstwo; specjalistyczna: turystyka konna, golf, myślistwo, wędkarstwo), Turystyka kulturowa (weekendowa, objazdowa, poznawcza, kulturalna, archeologia edukacyjna).

Samorząd regionalny prowadzi politykę wsparcia rozwoju i promocji turystyki w szczególności w oparciu o strukturę komórki organizacyjnej działającej w ramach Urzędu Marszałkowskiego właściwej w zakresie rozwoju turystyki i realizacji ustawy o usługach turystycznych. Jej główne zadania polegają na inicjowaniu, opracowywaniu i realizacji programów operacyjnych i koncepcji rozwoju w zakresie turystyki w województwie, promocji województwa jako regionu atrakcyjnego turystycznie, przygotowaniu i realizacji projektów w zakresie rozwoju turystyki, współpracy międzyregionalnej w kraju i za granicą, współpracy z Polską Organizacją Turystyczną, ośrodkami zagranicznymi POT oraz innymi jednostkami działającymi w sferze rozwoju i promocji turystyki, z gminami, organizacjami i stowarzyszeniami turystycznymi. Ponadto samorząd regionalny: inspirowanie działań na rzecz kształtowania etycznych postaw wśród kadry obsługującej ruch turystyczny i zarządzającej turystyką, we współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze turystyki, podejmuje działania na rzecz upowszechniania wiedzy krajoznawczej o województwie, inicjuje i wspiera przedsięwzięcia w zakresie wydawnictw turystycznych w sferze krajoznawczo-edukacyjnej dotyczących obszaru województwa oraz działań na rzecz gromadzenia informacji w zakresie atrakcji i produktów turystycznych regionu.

Wśród **jednostek samorządu województwa**, działających na rzecz rozwoju turystyki wymienić należy: Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Zachodniopomorskiego oraz Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego. Ponadto działania na rzecz rozwoju sektora turystyki realizowane są również przez inne wydziały urzędu.

Dążąc do wzmocnienia gospodarczego wymiaru turystyki w województwie zachodniopomorskim i trwałszego wpisania jej w porządek strategiczny – programowy, samorząd regionalny zdefiniował turystykę jako jedną z regionalnych specjalizacji. Z tego względu jest ona objęta procesem przedsiębiorczego odkrywania i identyfikacji wyjątkowych cech podkreślających przewagę konkurencyjną regionu, oraz regionalnych partnerów i zasoby. Turystyka oparta o unikatowe walory przyrodnicze i bezcenny dorobek kulturowy jako regionalna specjalizacja w coraz większym stopniu stanowić ma jedną z kluczowych gałęzi

gospodarki dla rozwoju województwa zachodniopomorskiego. Znajduje to także umocowanie w dokumentach strategicznych na szczeblu regionalnym: Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020 oraz w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014-2020. Samorząd regionalny dąży do umocnienia gospodarczego wymiaru turystyki i aktywizacji pełnego potencjału jej instytucjonalnego i kapitałowego otoczenia, a także budowy silnych fundamentów ekonomicznych jej dalszego wzrostu. Tym samym konsekwentnie zmierza do utrwalenia jej pozycji w ramach specjalizacji gospodarczych województwa.

Punkt ciężkości aktywności turystycznej regionu spoczywa na środowiskach i samorządach lokalnych oraz podmiotach świadczących usługi turystyczne. Działalność ta stwarza podstawy do kreowania i obejmowania ewentualnym wsparciem produktów turystycznych, jako właściwej postaci ekspozycji potencjału turystycznego oraz użytkowania go w otwartym i komercyjnym obiegu dóbr i usług. Samorząd regionalny w ramach istniejących możliwości prawnych i finansowych oraz przyjętej praktyki działania wspiera operatorów produktów turystycznych oraz współtworzące je samorządy lokalne, dążąc do wdrażania rozwiązań o charakterze sieciowym i systemowym, przy zachowaniu specyfiki poszczególnych produktów.

Istotnym czynnikiem w obrębie regionalnego kontekstu programowania i wdrażania polityki wsparcia jest nierównomierny rozwój turystyki w obrębie województwa. Elementem wyróżniającym Pomorze Zachodnie na tle ościennych regionów jest skupienie na jednym obszarze atrakcji, stanowiących z osobna dominujące funkcje turystyczne w innych regionach. Na wysoką atrakcyjność turystyczną Pomorza Zachodniego wpływa specyfika jego położenia - przede wszystkim 185-kilometrowy pas wybrzeża Bałtyku z plażami oddzielonymi od lądu wydymami i klifami, a wewnątrz regionu liczne krainy pojezierne z bogatą fauną i florą i czystymi wodami. Bogactwo przyrodnicze jest niewątpliwie mocną stroną regionu, ale też i ograniczającą rozwój turystyki w aspekcie gospodarczym, przez co stanowi jeden z determinantów zróżnicowania pod względem zagospodarowania turystycznego. Na obszarze województwa zlokalizowanych jest bowiem wiele wielkoobszarowych form ochrony przyrody w postaci m.in. siedmiu parków krajobrazowych: (Szczeciński Park Krajobrazowy „Puszcza Bukowa”, Park Krajobrazowy Dolina Dolnej Odry, Cedyński Park Krajobrazowy, Iński Park Krajobrazowy, Drawski Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Ujście Warty, Barlinecko-Gorzowski Park Krajobrazowy), przy czym jeden z nich - Barlinecko-Gorzowski Park Krajobrazowy - zgodnie z wcześniejszymi porozumieniami - jest administrowany przez Marszałka Województwa Lubuskiego, oraz dwóch parków narodowych (Woliński Park Narodowy i Drawieński Park Narodowy).

Silnie rozwinięty pas nadmorski z przeważającą funkcją wypoczynkową charakteryzuje się sezonowością, co powoduje, że jako coraz bardziej popularna destynacja urlopowa Polaków i turystów zagranicznych, zagrożona może być wyczerpaniem chłonności. Śródlądzie z dominującym krajobrazem leśnym i pojeziernym, a także dolina rzeki Odry w zachodniej części województwa, wciąż pozostają obszarem o słabym zagospodarowaniu turystycznym. Mimo skupienia na tym obszarze różnego rodzaju ważnych z punktu widzenia regionu atrakcji turystycznych, oferta jest rozdrobniona, brakuje usług okołoturystycznych, np. miejsc noclegowych czy gastronomicznych.

Budowana na takiej identyfikacji całokształtu uwarunkowań polityka wsparcia zakłada, że rozwój turystyki oparty będzie o bogactwo zasobów endogenicznych przy założeniu, że potencjał przyrodniczy wzmocniony zostanie silną ofertą sprzyjającą uprawianiu turystyki aktywnej i kulturowej, skierowaną do całych rodzin. Efektem dywersyfikacji podjętych działań będzie skierowanie ruchu turystów z pasa nadmorskiego do wewnątrz regionu, otworenie regionu dla turystów stroniących od gwarnych centrów i plaż, a przede wszystkim ograniczenie sezonowości oferty. Ustandaryzowane pod względem oferty produkty oparte na rekonstrukcji historycznej czasu i miejsca będą stanowiły dopełnienie pakietowej oferty skierowanej do turystów aktywnych i rodzin. Sieć produktów zbudowanych na unikatowym w skali kraju dziedzictwie historycznym, zlokalizowanych w różnych punktach regionu wzmocni wewnętrzny ruch turystyczny i pobudzi gospodarkę na słabiej rozwiniętych obszarach województwa.

Projektując interwencję w kierunku wyrównywania poziomu rozwoju na terenie całego województwa, uwzględnia się przyczyny obecnego stanu i uwarunkowania determinujące możliwości planowanego działania. Śródlądzie to przede wszystkim obszary popegeerowskie ze słabo rozwiniętą inicjatywą społeczną, brakiem wewnętrznego zaplecza finansowego i wynikających z tego niskich możliwości inwestycyjnych.

Większość terenów pojeziernych objęta jest programem sieci *obszarów* objętych ochroną przyrody na terytorium Unii Europejskiej – Natura 2000. Program, którego celem jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, znacznie ogranicza rozwój gospodarczy, a także wydłuża proces inwestycyjny. W znacznym stopniu ogranicza to inwestycje przemysłowe, ingerujące w środowisko przyrodnicze. Turystyka jest niewątpliwie jednym z fundamentalnych gałęzi rozwoju dla tego obszaru mającym wpływ na aktywizację społeczną oraz doskonalenie kadr, tym niemniej jednak przy podejmowaniu działań należy mieć na uwadze konieczność ograniczania antropopresji.

O konkurencyjnej pozycji zachodniopomorskiej turystyki, jak i o perspektywie tworzenia potencjału turystycznego całego kraju – w tym o wzmacnianiu gospodarki turystycznej Pomorza Zachodniego i zwiększaniu jej znaczenia dla gospodarki kraju – stanowi turystyczny charakter regionów ościennych i ich zdolność zarówno do konkurowania, jak i podejmowania współpracy. Podstawowe kryterium oceny potencjału turystycznego regionu i przesłankę do podejmowania ukierunkowanych działań stanowi koncepcja rozwoju Polski Zachodniej, a w szczególności stopień wzmacniania jakości i oferty ponadregionalnych produktów turystycznych.

Porównywalne znaczenie ma troska o zwiększanie konkurencyjności turystycznej polskiego wybrzeża wraz z działaniami na rzecz zachowania jego walorów przyrodniczych. Przesłanki te, wraz z bieżącą oceną kompleksowo rozpoznawanego interesu regionu oraz zdolnością partnerów zewnętrznych do podejmowania współpracy, determinuje dobór odpowiednich przedsięwzięć i instrumentów działania przy zachowaniu celów zdefiniowanych w niniejszej polityce.

Polityka w dziedzinie turystyki pozostaje w bezpośrednim związku z działaniami samorządu na rzecz aktywizacji gospodarczej województwa. Jej oddziaływanie ma się wiązać ze zwiększeniem aktywności ekonomicznej i przedsiębiorczości mieszkańców regionu (wraz z tworzeniem nowych miejsc pracy), poprawą warunków dla funkcjonowania podmiotów gospodarczych oraz powoływaniem do życia zbiorowych form aktywności o istotnym i rosnącym znaczeniu ekonomicznym.

OGÓLNA OCENA STANU

Województwo zachodniopomorskie należy do najatrakcyjniejszych turystycznie regionów w kraju. Potwierdzają to dane statystyczne dotyczące ruchu turystycznego i bazy noclegowej. Jego wyjątkowość podkreślają m.in. wyniki rankingów, np. na najatrakcyjniejsze miejscowości wypoczynkowe. Zasoby endogeniczne i antropogeniczne stawiają Pomorze Zachodnie w pierwszej piątce najchętniej odwiedzanych regionów Polski. Liczba turystów odwiedzających województwo zachodniopomorskie jest jedną z najwyższych w skali kraju. Niemniej jednak zauważa się w regionie jeden z niższych przyrostów liczby turystów, co jest związane z coraz mniejszą chłonnością części nadmorskiej województwa do przyjęcia takiego obciążenia ruchem turystycznym, które zapewni optymalne warunki wypoczynku. Czas pobytu turystów jest na Pomorzu Zachodnim zdecydowanie najdłuższy w skali kraju. Jest to wartość dwukrotnie wyższa niż w województwach małopolskim i dolnośląskim oraz ponad trzykrotnie wyższa niż w województwie mazowieckim. Pokazuje to charakter przyjazdowego ruchu turystycznego, który można nazwać typowo wypoczynkowym – to właśnie Pomorze Zachodnie jest przez turystów najczęściej wybierane jako miejsce spędzenia dorocznego długiego urlopu. Rolę turystyki w gospodarce województwa zachodniopomorskiego podkreśla również liczba miejsc noclegowych, która jest najwyższa w skali kraju.

Rynek turystyczny w Polsce ma charakter dynamiczny i równoległy z ponoszonymi nakładami i dokonującymi się przemianami ekonomicznymi i kulturowymi podlega ciągłemu kształtowaniu. Rosnącymi w siłę konkurentami Pomorza Zachodniego są trzy sąsiednie województwa: pomorskie, wielkopolskie i lubuskie. Podejmowane są tam działania mające na celu rozbudowę infrastruktury turystycznej i dodatkowej, co przyciągać ma coraz więcej turystów. Inicjowane są także aktywne działania promocyjne tych regionów oraz organizowane z coraz większą częstotliwością krajowe i międzynarodowe imprezy

targowe. Województwo pomorskie posiada podobne walory środowiska i podobne formy rozwoju turystyki co województwo zachodniopomorskie. Znajdują się tam liczne nadmorskie kąpieliska i miejscowości wypoczynkowe oraz wiele zabytków kultury materialnej i niematerialnej. Wszystkie trzy sąsiadujące z Pomorzem Zachodnim regiony stwarzają dla niego niewątpliwą konkurencję zwłaszcza jeśli chodzi o turystykę aktywną, specjalistyczną, kulturową i krajoznawczą. W obszarze turystyki przygranicznej głównym konkurentem zachodniopomorskiego jest województwo lubuskie, natomiast w zakresie turystyki tranzytowej województwo pomorskie. Konkurencję stanowi również województwo warmińsko-mazurskie, które obejmuje tereny bardzo atrakcyjne turystycznie - są to przede wszystkim pojezierza oraz duże kompleksy leśne (rezerваты i parki krajobrazowe), wzbogacone licznymi zabytkami architektury i techniki. Znajduje się tam wiele szlaków, zarówno lądowych jak i wodnych oraz rozwijana jest turystyka aktywna, specjalistyczna, rekreacyjna i krajoznawcza. Nie bez znaczenia jest również popularny obecnie rozwój turystyki kongresowej. Cechą charakterystyczną województwa pomorskiego i warmińsko-mazurskiego jest, podobnie jak w przypadku województwa zachodniopomorskiego, sezonowość przyjazdów turystycznych.

Poznań, Bydgoszcz, Toruń jak i Gdańsk, Gdynia i Sopot to duże ośrodki miejskie będące bezpośrednią konkurencją dla stolicy województwa zachodniopomorskiego Szczecina i dla większych miast regionu. Główne obszary tej konkurencyjności to przede wszystkim turystyka miejska, kulturowa oraz biznesowa.

Nie bez znaczenia dla atrakcyjności turystycznej regionu jest położenie geograficzne województwa - granica morska Pomorza Zachodniego, centralne usytuowanie w obszarze Euroregionu Pomerania, bezpośrednio, na odcinku 186,6 km, graniczenie z Niemcami i bliskie położenie w stosunku do dużych aglomeracji (Berlin, Kopenhaga) oraz szlaków tranzytowych i wodnych (rzeka Odra). Ponadto województwo zachodniopomorskie posiada połączenia lotnicze i promowe z wieloma stolicami i innymi miastami europejskimi. Z Goleniowa można dolecieć m.in. do: Warszawy i Londynu, a ze Świnoujścia dopłynąć promem do Ystad lub Trelleborga. Dostępność komunikacyjną województwa i działania na rzecz jej zwiększania należy zatem uznać za kluczowy warunek poprawy zarówno gospodarczego znaczenia regionu, jak i jego turystycznej atrakcyjności.

Pomorze Zachodnie to jeden z najbardziej zróżnicowanych turystycznie regionów w Polsce. Prowadzone w regionie badania struktury ruchu turystycznego pozwalają stwierdzić, iż różnorodność występujących w regionie walorów sprawia, że Pomorze Zachodnie jest atrakcyjnym miejscem do uprawiania wszelkich form turystyki. Jest to uwarunkowane przede wszystkim bogactwem natury. Piękne, szerokie, piaszczyste plaże Morza Bałtyckiego stwarzają warunki do rozwoju turystyki zarówno wypoczynkowej jak i aktywnej. Rzeki, pojezierza i lasy to raj dla wielbicieli wypoczynku wśród przyrody, a istniejące na terenie regionu parki narodowe i krajobrazowe oraz rezerваты przyrody umożliwiają podziwianie różnych gatunków fauny i flory, których często, nie można zobaczyć na innych obszarach.

Turystów z kraju i z zagranicy przyciągają liczne ośrodki lecznicze i wypoczynkowe w Szczecinie i w pasie nadmorskim, jak również znane uzdrowiska w Świnoujściu, Kamieniu Pomorskim, Kołobrzegu, Połczynie Zdroju i Dąbkach. Nadmorski wypoczynek oparty na atrakcyjnych plażach, w dalszym ciągu w największym stopniu wpływa na natężenie ruchu turystycznego jednak stopniowo kanalizuje go coraz większa podaż bardziej specjalistycznej oferty. Niezaprzeczalne i niespotykane walory klimatyczne regionu, morska, nasycona jodem bryza, pokłady leczniczej borowiny i solanki są podstawą rozwiniętej sieci usług, zabiegów leczniczych i rehabilitacyjnych, świadczonych w oparciu o bogatą bazę zabiegową. Nie bez znaczenia jest również silna sieć ośrodków świadczących usługi z zakresu spa & wellness, która jest charakterystyczna dla województwa zachodniopomorskiego, przede wszystkim dla pasa nadmorskiego i jest cennym elementem przyciągającym turystów i kuracjuszy. Ponadto najdłuższy czas pobytu turystów krajowych i zagranicznych jest najlepszym potwierdzeniem ponadprzeciętnej atrakcyjności turystycznej Pomorza Zachodniego.

O atrakcyjności turystycznej województwa zachodniopomorskiego w coraz większym stopniu decydują doskonale warunki do uprawiania turystyki wodnej. Specyfiką regionu stanowi unikalne połączenie szerokiego dostępu do wybrzeża morskiego, duży obszar morskich wód wewnętrznych i ich połączenie z obszarem ujścia Odry o dużym zróżnicowaniu form wodnych, a także skupisko terenów pojeziernych. Na obszarze Województwa znajduje się ponad 1.600 jezior o powierzchni powyżej 1ha zgromadzonych głównie na pojezierzach: Drawskim, Wałęckim, Myśluborskim i Wełyńskim. Jezioro Drawsko jest drugim pod

względem głębokości jezior w kraju. Takie nagromadzenie walorów krajobrazowych i turystycznych w oparciu o zasoby wodne przy ich wewnętrznym zróżnicowaniu stanowi ewenement w skali kraju i nie ma wielu porównywalnych obszarów w skali Europy. W oparciu o ten wodny potencjał funkcjonuje Zachodniopomorski Szlak Żeglarski – sieć nowoczesnych portów i przystani żeglarskich. Rosnące zainteresowanie jego ofertą stwarza zapotrzebowanie zarówno na dalsze podnoszenie standardu usług, jak i ich zakresu przedmiotowego. W oparciu o dokonywane w minionych latach inwestycje infrastrukturalne oraz rosnące zainteresowanie inwestorów i gestorów bazy turystycznej rośnie zapotrzebowanie na aktywizację turystyczną kolejnych akwenów (w szczególności we wschodniej, południowej i centralnej części województwa) oraz budowanie w oparciu o nie nowych produktów turystycznych.

Szczególnie korzystne uwarunkowania dotyczą rozwoju na rzekach, jeziorach, obszarze Zalewu Szczecińskiego oraz na morzu, turystyki kajakowej. Przez region płyną niezwykle malownicze rzeki o atrakcyjnym otoczeniu, między innymi: Drawa, Gwda, Korytnica, Piława, Rega, Rurzyca, Wieprza. Turystyka kajakowa jest obecnie najpopularniejszą formą turystyki wodnej w Polsce. Wzmocnienie jej zaplecza infrastrukturalnego w województwie i uzyskania pozycji lidera także w tym segmencie rynku wymaga przeprowadzenia inwestycji obejmujących budowę nowej oraz modernizację i utrzymanie istniejącej już infrastruktury kajakowej. Ważnym elementem będzie również oznakowanie dojazdu do przystani zlokalizowanych na szlakach wodnych oraz oznakowanie samych szlaków wodnych. Pas pojezierny odcięty jest od pasa nadmorskiego obszarem charakteryzującym się dominacją funkcji rolnej z towarzyszącą funkcją leśną. Naturalnymi szlakami turystycznymi łączącymi te dwa dominujące obszary turystyczne w regionie są rzeki, z największymi: Odrą, Regą i Parsętą. Rozwój turystyki kajakowej opartej na rozpoznawalności i popularności spływów kajakowych rzeką Drawą z uzupełniającą funkcją turystyki pieszej i rowerowej będzie stanowił impuls dla rozwoju towarzyszącej oferty turystycznej.

Idealne warunki do rozwoju turystyki aktywnej stwarzają także tereny zielone w otoczeniu akwenów – lasy i parki, przez które przebiegają szlaki rowerowe, konne i piesze czy też trasy do uprawiania coraz bardziej popularnej dyscypliny, jaką jest nordic walking. Zróżnicowane ukształtowanie terenu wraz z licznymi terenami zielonymi pozwala na rozwój turystyki golfowej.

Obok turystyki wodnej, która jest kluczowym kierunkiem rozwoju turystycznego regionu, równolegle rozwija się turystyka oparta o zasoby kulturowe, stanowiąca uzupełnienie podstawowej oferty i alternatywę spędzania czasu wolnego uniezależniając ją od warunków pogodowych. Potencjał kulturowy województwa zachodniopomorskiego jest materialnym świadectwem bogatej historii regionu, wynikiem ścierania się wpływów zachodnioeuropejskich, polskich i skandynawskich. Zachowane elementy krajobrazu, takie jak układy staromiejskie, historyczne umocnienia i fortyfikacje, liczne wsie o średniowiecznym rodowodzie, XIII wieczne kościoły i zabudowania poklasztorne, stanowią charakterystyczne cechy krajobrazu województwa i podkreślają jego odrębność. Największy potencjał związany z walorami kulturowymi skupia się wokół miast historycznych, współtworzą go zabytki obronne, sakralne, muzea regionalne. Wiele z nich posiada odrębny, ciekawy charakter – swoją historię, tradycję oraz infrastrukturę. Sprawia to, że Szczecin, Kamień Pomorski, Wolin, Stargard, Świnoujście, Kołobrzeg czy Koszalin są popularnymi kierunkami przyjazdów turystów zainteresowanych tą formą turystyki. Na uwagę zasługują również mniejsze miejscowości, które poprzez swoją historię, piękne położenie są niezwykle ważnymi punktami na turystycznej mapie Pomorza Zachodniego.

UKIERUNKOWANIE INTERWENCJI

Priorytetami rozwojowymi sformułowanymi przez samorząd w obszarze rozwoju i podnoszenia jakości kluczowych produktów turystycznych regionu są:

- rozwój turystyki wodnej w tym przede wszystkim:
  - rozwój Zachodniopomorskiego Szlaku Żeglarskiego,

- rozwój sieci szlaków kajakowych,
- rozwój innych form turystyki aktywnej, w tym szczególnie turystyki rowerowej i infrastruktury tworzącej ten produkt turystyczny (na podstawie „Koncepcji sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego”),
- rozwój turystyki poznawczej i kulturowej, w tym przede wszystkim:
  - rozwój produktu kulturowego opartego o historyczną rekonstrukcję miejsca i czasu
- rozwój turystyki uzdrowiskowej,
- wynikający z powyższych rozwój turystyki rodzinnej.

Równie duże znaczenie ma profesjonalizacja marketingu ofert turystycznych, obejmująca m.in. tworzenie sieciowych struktur produktowych oraz wzmocnienie systemu zbierania i przetwarzania danych.

Samorząd regionalny w obszarze rozwoju i podnoszenia jakości kluczowych produktów turystycznych regionu powinien wykazać **priorytetowy stopień intensywności i dynamiki działań**. Należy środki Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego w latach 2014-2020 przeznaczyć w pierwszej kolejności na powyższe priorytety rozwojowe. Rozwój turystyki wodnej, kulturowej i uzdrowiskowej wzmocni atrakcyjność turystyczną Pomorza Zachodniego i ograniczy sezonowość, dodany zaś do tego szeroko rozumiany rozwój turystyki aktywnej, w tym rowerowej, wpłynie na rozwój oferty turystycznej dedykowanej całym rodzinom.

Szczególne znaczenia nabierają tu kierunki rozwoju sieci dróg rowerowych, w tym szczególnie rozbudowa infrastruktury technicznej o znaczeniu wojewódzkim, określone w „Koncepcji sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego”, a będące krytycznym elementem budowy tego produktu turystycznego w ujęciu regionalnym.

Zadaniami, które priorytetowo wymagają interwencji samorządu i podmiotów zewnętrznych w celu poprawy atrakcyjności województwa zachodniopomorskiego są: rozwój Zachodniopomorskiego Szlaku Żeglarskiego, rozwój sieci szlaków kajakowych oraz budowa sieciowego produktu kulturowego opartego o historyczną rekonstrukcję miejsca i czasu.

W konsekwencji podejmowanych działań samorząd województwa dąży do budowania silnej struktury produktów turystycznych, działających w ich obrębie i otoczeniu podmiotów świadczących szeroką gamę usług oraz współpracującej z nim administracji i partnerów społecznych. Wydajna struktura ekonomiczna pozostaje w bezpośrednim związku z strukturą przestrzenną województwa i rozpoznawanymi w niej obszarami funkcjonalnymi. Samorząd województwa dąży do harmonizowania sieci produktów i punktów węzłowych organizujących systemy infrastrukturalne oraz przepływy osób, usług i kapitału. Polityka samorządu ma tu na względzie równowagę potencjału w obrębie regionu i pomiędzy obszarami funkcjonalnymi, racjonalne gospodarowanie jego zasobami, optymalizację nakładów inwestycyjnych, a także stałe zwiększanie potencjału w dziedzinie zarządzania produktami turystycznymi.

WYMIAR PODMIOTOWY POLITYKI

Zgodnie ze sformułowanym w niniejszej polityce wymiarem regionalnym rozwój turystyki pozostaje w szczególności domeną lokalnych społeczności z ich zdolnością do pełnego wykorzystania endogenicznego i egzogenicznego potencjału. Samorząd regionalny koncentruje się na tworzeniu warunków do optymalnego i zrównoważonego rozwoju turystyki oraz nadawania jej kształtu, który zbieżny będzie z logiką programowania rozwoju i zarządzania nim w ujęciu terytorialnym i funkcjonalnym. Akcentuje on formy aktywności i produkty turystyczne, których wzmocnienie w wymiarze regionalnym przyniesie w przewidywanej przyszłości największe efekty i w najpełniejszym stopniu umożliwi komercjalizację i profesjonalizację obsługi ruchu turystycznego. Rola samorządu regionalnego i podejmujących z nim współpracę samorządów lokalnych, ogniskować się będzie na wzmocnieniu wybranych i wskazanych

potencjałów oraz na tworzeniu fundamentów infrastruktury obsługi ruchu turystycznego. W perspektywie kolejnych lat to zaangażowanie inwestycyjne samorządu powinno być coraz mniejsze, ustępując miejsca nakładom ponoszonym przez podmioty komercyjne. Jednocześnie, samorząd regionalny i współpracujące z nim podmioty sfery publicznej, wzmacniać będą wysiłki na rzecz podnoszenia kompetencji, przepływu informacji i innych rozproszonych form sieciowego i systemowego wsparcia zarządzania potencjałem turystycznym regionu i obsługą ruchu turystycznego w jego obrębie.

Zachowując autonomię poszczególnych szczebli administracji terytorialnej, samorząd województwa pełni funkcję kreatora i koordynatora kierunków rozwoju turystyki i jej pełniejszego włączenia w porządek ekonomiczny w oparciu o system produktów turystycznych. Oznacza to podejmowanie partnerskiej współpracy z samorządami lokalnymi, ich wiodącą rolę w prowadzeniu działań inwestycyjnych oraz realizację na forum Zachodniopomorskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej, w kooperacji z branżą turystyczną i poprzez dostępne instrumenty, działań o charakterze promocyjnym i informacyjnym.

Podmioty zewnętrzne angażujące się w rozwój turystyki w regionie, w szczególności w jego gospodarczy wymiar związany z rozwojem turystycznej specjalizacji regionu, otrzymują na przyjętych zasadach i według obowiązujących procedur, wsparcie ze strony samorządu. Odwołanie do sieciowego i systemowego charakteru przedsięwzięć oraz ich realny wkład we wzmacnianie terytorializacji wewnątrzregionalnej rozwoju stanowiąc będzie czynnik sprzyjający angażowaniu samorządu regionalnego we wsparcie poszczególnych przedsięwzięć. Realizacja polityki rozwoju w wymiarze lokalnym i realizacja programów rozwojowych powinna sprzyjać tworzeniu równowagi pomiędzy publicznym zaangażowaniem w rozwój infrastruktury turystycznej i realizację opartych na niej usług, a profesjonalizacją i komercjalizacją oferty w kooperacji z podmiotami działającymi na rynku turystycznym.

Samorząd dostosowuje narzędzia aktywnej i pośredniej interwencji, w zakresie realizacji polityki wsparcia turystyki, do dynamiki sektora i pojawiających się w jego obrębie potrzeb oraz deficytów. W szczególności odnosi się do aktywizacji i stymulowania zaangażowanego partnerstwa w dziedzinie turystyki, z uwzględnieniem jej gospodarczego charakteru. Samorząd regionalny definiuje w ramach niniejszej polityki priorytetowe obszary wsparcia i zaangażowania, niemniej oczekiwane jest zaangażowanie ze strony uczestników rynku w aktywne kształtowanie poszczególnych segmentów oferty turystycznej i tworzonych w oparciu o nią produktów turystycznych. Polityka regionalna w tym zakresie, zmierza do pozyskania partnerstwa i zaangażowania finansowego i operacyjnego w województwie, podmiotów o odpowiednio dużym potencjale, zdolnych do generowania nowej jakości i dywersyfikacji przestrzennej i przedmiotowej oferty turystycznej.

Optymalna realizacja polityki wymaga zarówno partnerstwa operacyjnego na poziomie lokalnym i subregionalnym, jak i zaangażowanej i proaktywnej polityki ze strony państwa. Samorząd województwa otwarcie formułuje postulaty i koncepcje sprzyjające rozwojowi potencjału turystycznego w obrębie regionu i makroregionu Polski Zachodniej, w tym z uwzględnieniem wszelkich aspektów środowiskowego, organizacyjnego i infrastrukturalnego otoczenia turystyki. W szczególności obejmują one:

- potrzebę racjonalizacji systemu zarządzania strefą wybrzeża z uwzględnieniem i poszanowaniem potrzeb wszystkich interesariuszy i potrzeb definiowanych na różnych poziomach odpowiedzialności administracyjnej,
- zwiększenie wysiłków na rzecz poprawy dostępności zewnętrznej województwa oraz wsparcia wewnątrzregionalnych połączeń komunikacyjnych,
- działania na rzecz turystycznej aktywizacji Odry,
- wdrożenia rozwiązań administracyjnych sprzyjających wzmocnieniu i ułatwieniu obsługi ruchu turystycznego, w szczególności poprzez optymalizację organizacji roku szkolnego.

Samorząd regionalny dąży do przezwyciężenia ograniczonego zaangażowania partnerów zewnętrznych w aktywny rozwój potencjału turystycznego regionu. Obecnie do przyczyn tych zaliczyć należy:

- brak środków pieniężnych w budżecie własnym,

- zadłużenie jednostek samorządowych,
- brak wzajemnego zaufania,
- zmiany na rynku społeczno-gospodarczym,
- brak odpowiednio wykwalifikowanej kadry,
- brak zasobów ludzkich niezbędnych do realizacji zadań,
- postrzeganie partnera jako potencjalnego konkurenta,
- czynniki zewnętrzne,
- zdarzenia losowe.

NARZĘDZIA REALIZACJI

Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego, mając świadomość, że turystyka jest jedną z ważniejszych regionalnych specjalizacji, widzi potrzebę wspierania rozwoju turystyki w regionie. W województwie istnieją obszary, gdzie jedynie funkcja turystyczna pozwala na osiągnięcie konkretnych celów w ujęciu ekonomicznym. Analizując dostępne narzędzia służące realizacji założonych celów polityki województwa zachodniopomorskiego w obszarze turystyki, wyróżniamy w pierwszej kolejności dokumenty o charakterze strategicznym w ujęciu regionalnym i kierunkowym, włączając w to dokumenty typu *plan zagospodarowania przestrzennego*, a także *sieć Natura 2000*, które wskazują główne kierunki rozwoju sektora, biorąc jednocześnie pod uwagę ograniczenia wynikające z konieczności ochrony przyrody.

Zarówno *Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego*, jak i dokumenty wykonawcze do niej w sektorze turystyki, duży nacisk kładą na komercjalizację szeroko rozumianej oferty turystycznej regionu. Celowi temu służą zapisy w budżecie województwa zachodniopomorskiego w obszarze turystyki, którego środki są skierowane na wsparcie kluczowych dla rozwoju regionu produktów turystycznych, opartych głównie o potencjał w zakresie turystyki aktywnej, ze szczególnym uwzględnieniem działań w obszarze turystyki rowerowej i wodnej, a także wsparcie działań z zakresu turystyki kulturowej, przybliżających dziedzictwo historyczne regionu.

Uzupełnieniem stosunkowo niewielkich środków budżetowych, stwarzających impuls do realizacji konkretnych zadań, jest Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014-2020. Realizacja zapisanych w dokumencie celów stanowi odpowiedź na potrzeby i bariery rozwojowe regionu. Pamiętając o konieczności funkcjonowania w ramach zasady zrównoważonego rozwoju, Program umożliwia wsparcie rejonów o bogatych zasobach endogenicznych, które wymagają interwencji zewnętrznej. Biorąc pod uwagę położenie regionu i przeważający, czysto wypoczynkowy, charakter odwiedzin, interwencja w ramach Programu jest skierowana na inwestycje zmierzające do ograniczenia sezonowości („wydłużenie sezonu turystycznego”) oraz ukierunkowanie ruchu turystycznego do miejsc atrakcyjnych turystycznie w kontekście zapobiegania antropopresji.

Interwencja w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego skierowana jest na działania zmierzające ku komercjalizacji oferty turystycznej, przy jednoczesnym uwzględnieniu standardów infrastruktury turystycznej w poszczególnych jej obszarach. Oznacza to konieczność spełnienia, przez powstającą w regionie infrastrukturę, minimalnych warunków w zakresie określonych dla danego typu standardów. Samorząd regionalny definiuje instrumenty i przebieg procesu tego rodzaju standaryzacji.

Etap rozwoju powinien być zbieżny w całości lub części z etapem promocji. Narzędzia promocji są różnorodne i zależą od specyfiki produktu i oferty turystycznej oraz grupy docelowej. Zgodnie z funkcjonującym w Polsce systemem promocji turystyki, promowaniem produktów turystycznych oraz usług w tym zakresie zajmuje się Zachodniopomorska Regionalna Organizacja Turystyczna oraz lokalne organizacje turystyczne, zarówno terytorialne jak i produktowe.

WARUNKI KRYTYCZNE REALIZACJI POLITYKI

Realizacja działań, w obszarach tematycznych będących przedmiotem bieżącej „taktycznej” działalności samorządu w sektorze turystyki, wiąże się z różnego rodzaju **uwarunkowaniami zewnętrznymi determinującymi powodzenie w realizacji zadań określonych dla powyższej polityki**. Do tych uwarunkowań należy zaliczyć m.in.: pozycję Polski wśród krajów Unii Europejskiej, bezpieczeństwo narodowe, rozwiązanie sytuacji napływu imigrantów do Europy, umowy międzynarodowe dotyczące przekazywania wysokości środków pieniężnych dla krajów członków Unii Europejskiej, przyjęcie waluty Euro w Polsce, utrzymanie strefy Schengen, spreczne interesy grup interesariuszy i trudności w uzyskaniu kompromisów, brak współpracy podmiotów sektora publicznego, społecznego i prywatnego, zdarzenia losowe, itp.

Powyższe zagadnienia są zagrożeniami i ryzykami mogącymi utrudnić wykonanie poszczególnych zadań. Ryzyko jest postrzegane jako czynnik, zdarzenie lub wpływ, który stanowi niebezpieczeństwo dla prawidłowego zakończenia zadania w kontekście czasu, kosztu lub jakości.

W celu eliminacji niekorzystnych zjawisk i ograniczenia skutków występujących ryzyk podejmowana interwencja powinna mieć na uwadze wzmocnienie wewnętrznych struktur społeczno – gospodarczych.

Uzyskanie, przez społeczności lokalne, zdolności administracyjnej i ekonomicznej do efektywnego zarządzania infrastrukturą turystyczną. Przeniesienie jakości obsługi ruchu turystycznego na wyższy poziom i budowa realnej gospodarki turystycznej w regionie wymaga zaangażowania dalszych nakładów inwestycyjnych i istnienia podmiotów komercyjnych, uczestniczących w rozwoju infrastruktury. Warunkiem koniecznym, jest zarówno powiększenie zasobów infrastrukturalnych, jak i zapewnienie odpowiednich standardów ich utrzymania i udostępniania, przy zachowaniu proporcji pomiędzy dostępem otwartym i komercyjnym. Standardy te muszą zostać wypracowane na poziomie lokalnym, z uwzględnieniem potrzeby utrzymania i zwiększenia natężenia ruchu turystycznego w skali regionalnej. Wiązać się to będzie w uzasadnionych przypadkach z komercjalizacją infrastruktury, przy wypracowaniu przez samorząd optymalnych form współpracy z operatorami komercyjnymi.

Zwiększenie potencjału inwestycyjnego w zakresie rozwoju infrastruktury. Należy dążyć do odciążenia samorządów lokalnych w obszarze inicjowania przedsięwzięć inwestycyjnych w dziedzinie turystyki. Samorząd regionalny wspierać będzie rozwój nowych form pozyskiwania i angażowania kapitału w tej dziedzinie, w szczególności w ramach partnerstwa publiczno – prywatnego i innych formach aktywności zwiększających atrakcyjność turystyczną regionu przy udziale finansowym podmiotów komercyjnych. Niezbędne jest przy tym zwiększenie gotowości i zdolności operacyjnej społeczności lokalnych do akceptowania i wspierania tego rodzaju przedsięwzięć, względnie aktywizacja ekonomiczna społeczności regionu i włączenie jej do bezpośredniego udziału w działalności gospodarczej i inwestycyjnej, w szczególności w obszarze usług turystycznych.

Aktywizacja obszarów województwa cechujących się niewystarczającym natężeniem ruchu turystycznego. Potencjał do przesuwania punktu ciężkości w natężeniu ruchu turystycznego w regionie wciąż jest znaczny. W przewidywalnej przyszłości najprawdopodobniej koncentrować się on będzie w ramach wąskiego pasa wybrzeża i w obrębie biernych form wypoczynku, niemniej dokonujące się zmiany (mentalne, kulturowe, ekonomiczne) stanowią odpowiednią przesłankę dla wspierania nowych form aktywności. Wzmacnianie i wykorzystanie trendu do podejmowania aktywnych form wypoczynku oraz zwiększania związanych z tym wydatków na zakup produktów i usług, jest warunkiem niezbędnym dla stopniowego przemodelowywania struktury turystycznej regionu. Musi iść to w parze z aktywnymi działaniami w wymiarze subregionalnym i regionalnym, wzmacnianiem sieciowego podejścia do rozwoju i nakładów na infrastrukturę publiczną, zdolnością do włączania turystyki w główny nurt procesów ekonomicznych w skali regionu.

PERSPEKTYWA CZASOWA REALIZACJI POLITYKI

Zasadniczo horyzont czasowy przedmiotowej polityki wyznacza rok 2030. W związku z koncentracją środków inwestycyjnych pochodzących ze wsparcia Unii Europejskiej, służących rozwojowi infrastruktury turystyki w okresie do roku 2020 przewiduje się, że w jego trakcie w największym stopniu nastąpi wzmocnienie zaplecza infrastrukturalnego turystyki oraz zostaną stworzone warunki dla aktywizacji obszarów regionu o mniejszym dotychczas natężeniu ruchu turystycznego. Ta krótka perspektywa czasowa skupi działania nakierowane na wzmocnienie koordynacji działań samorządów lokalnych, integrację ich potencjału i oferty w ramach markowych produktów turystycznych, podnoszenie jakości świadczonych usług i wzmocnienie sfery podmiotowej w obszarze gospodarki turystycznej. W dłuższej perspektywie przewiduje się kontynuację działań na rzecz umocnienia turystycznej marki regionu i stworzenia warunków precyzyjnego adresowania oferty. W ciągu całego czasu obowiązywania i realizacji polityki jej wymiar gospodarczy będzie przedmiotem troski samorządu regionu i dostosowywania bieżących działań do potrzeb i oczekiwań rynku przy jednoczesnym uwzględnieniu interesu mieszkańców regionu.

W zakresie wypracowywania i uzyskiwania wysokich standardów świadczonych usług i powstającej infrastruktury, polityka przyjmuje również perspektywę czasową obejmującą rok 2020. Oznacza to możliwość i potrzebę dalszego podnoszenia standardów w latach kolejnych, w toku realizowanych inwestycji i modernizacji. Przełom dekad powinien być także cezurą uzyskania wysokiego stopnia przygotowania samorządu regionalnego i lokalnego do programowania i wdrażania rozwoju w partnerstwie z otoczeniem rynkowym.